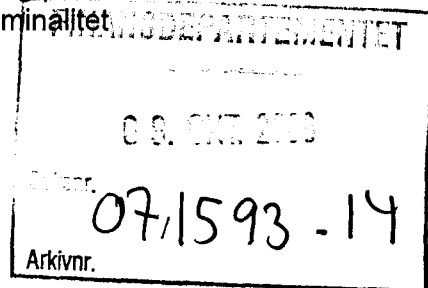

Økokrim

Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av
økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 OSLO

Deres referanse
07/1593 FM MHE

Vår referanse
20060333-7 514

Vår dato
5. oktober 2008

Gjennomgang av bokføringsregelverket – vurdering av kravet til oppbevaringstid for regnskapsmateriale

Vi viser til Finansdepartementets brev av 15. januar d.å. til Justisdepartementet, brev av 24. januar fra Justisdepartementet til Politidirektoratet, brev av 18. februar fra Politidirektoratet til Økokrim og Oslo politidistrikt samt direkte kontakt mellom Finansdepartementet og Økokrim i anledning saken.

I brev av 15. januar d.å. fremgår at Finansdepartementet ønsker Økokrims vurdering av en rekke forhold med tilknytning til oppbevaringsplikten. Fra brevet gjengis:

”Finansdepartementet vil, i samsvar med Finanskomiteens merknad i Innst.O. nr. 107 (2003-2004) om ny bokføringslov, vurdere kravet om oppbevaring av primærdokumentasjon i 10 år og gi Stortinget en orientering på egnet måte.

Som del av grunnlaget for en slik vurdering, ber Finansdepartementet, i samråd med Justisdepartementet, om at Økokrim vurderer nytteverdien av å opprettholde kravet til 10 års oppbevaring av regnskapsmateriale (primærdokumentasjon) når det gjelder muligheten for å forebygge, avdekke og straffeforfølge økonomisk kriminalitet. Med utgangspunkt i et alternativ der kravet til oppbevaringstiden reduseres fra 10 til 5 år, bes det om en vurdering av konsekvensene for overholdelse og straffesanksjonering av økonomisk kriminalitet, med vekt på de straffebestemmelsene Økokrim i denne sammenhengen vurderer som særlig sentrale.

Det bes også om en redegjørelse for relevante regler om foreldelse etter straffelovgivning og om en vurdering av om disse frister bør opprettholdes dersom kravet til oppbevaringstid reduseres. Det bes videre om at Økokrim søker å fremskaffe relevante tall for saker som forfølges og der overtredelsen ligger mer enn fem år tilbake, og andelen slike saker utgjør av det totale antall som forfølges. De bes om å vurdere på hvilken måte disse tallene er relevante for å vurdere nytten av kravet til oppbevaringstid.”

Gjeldende bestemmelser om 10 års oppbevaringstid

Kravet om 10 års oppbevaringsplikt for primærdokumentasjon følger av bokføringsloven § 13. Som primærdokumentasjon regnes:

1. årsregnskap og annen pliktig regnskapsrapportering, årsberetning og revisjonsberetning
2. spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering som nevnt i bokføringsloven § 5
3. dokumentasjon av bokførte og slettede opplysninger, dokumentasjon av regnskapssystemet mv og dokumentasjon av balansen
4. nummererte brev fra revisor

I tillegg er det i bokføringsforskriften § 10 stilt krav om 10 års oppbevaringsplikt for enkelte typer sekundærdokumentasjon innen enkelte næringer og bransjer. Videre er det også i annen lovgivning enkelte bestemmelser som stiller krav om 10 års oppbevaringstid.

Etter vår oppfatning gjør mange av de samme hensyn seg gjeldende for alle typer regnskapsmateriale som i dag har 10 års oppbevaringsplikt. Vi vil derfor i det følgende ikke skille mellom primær- og sekundærdokumentasjon, men omhandle samlet det regnskapsmateriale som i dag har 10 års oppbevaringstid.

Generelt om regnskapsmateriale som bevis i økonomiske straffesaker

Økonomiske straffesaker er ofte dokumentbaserte, i det en stor andel av de bevis som finnes, er dokumenter. Blant dokumentbevisene er regnskapsmaterialet ofte av de viktigste. Opplysninger fra regnskapsmaterialet har gjerne stor betydning både i forhold til skyldspørsmål og straffutmåling. Ett eksempel er regnskapsmateriale som bevis for unnlatt inntektsføring av skattepliktige inntekter og for omfanget av unndragelsen. Et annet eksempel er regnskapsmateriale som bevis i korrupsjonssaker, hvor bilag og bokføring kan si noe om de underliggende realiteter og/eller om de operasjoner som er foretatt for å skjule de straffbare forhold. Det samme gjelder blant annet hvitvaskingsaker.

Hertil kommer at mens vitneutsagns bevisverdi kan svekkes i takt med tiden, beholder dokumentbevisene – herunder regnskapsmateriale – sin bevisverdi. Dette styrker ytterligere regnskapsmaterialets betydning som bevis i økonomiske straffesaker, hvor de straffbare forhold gjerne er begått flere år tilbake i tid når saken kommer opp for domstolene.

Det er også av sentral betydning at vi ikke kun snakker om mistenktes/siktedes (selskapers) regnskaper, men også om det som gjerne omtales som tredjemannsopplysninger. Dette dreier seg om opplysninger (bevis) som innhentes fra andre, for eksempel fra kunder, leverandører, banker eller øvrige medkontrahenter. I økonomiske straffesaker er regnskapsopplysninger fra tredjemenn ofte meget viktig informasjon som gjerne ikke er tilgjengelig fra andre kilder.

Etter vår oppfatning er regnskapsmateriale således generelt blant de aller mest betydningsfulle bevis i økonomiske straffesaker.

Generelt om forebygging

Etter vår oppfatning er 10 års oppbevaringsplikt av stor betydning for forebygging av økonomisk kriminalitet. Foreldelsesfristen for de fleste alvorlig økonomiske forbrytelsene er i dag 10 år. Videre har Skatteetaten inntil 10 års endringsadgang. Både strafferettslig foreldelsesfrist og endringsadgang er viktig for å forebygge økonomisk kriminalitet. Omfanget av kriminaliteten påvirkes blant annet av den opplevde risikoen for å bli oppdaget og hvilke reaksjoner en eventuell oppdagelse ventelig vil lede til. Når man vet at man vil kunne bli møtt med en reaksjon også selv om det tar noe tid for forholdet oppdages, virker dette hemmende på tilbøyeligheten til å begå økonomisk kriminalitet. Denne effekten vil avta dersom oppbevaringsplikten reduseres til fem år, da svært viktige bevis vil gå tapt.

Etter vår oppfatning har således 10 års oppbevaringsplikt en betydelig forebyggende effekt.

Generelt om inndragning av utbytte fra straffbare handlinger

Inndragning av utbytte er et sentralt kriminalpolitisk mål. Straffeloven § 34 slår fast at utbytte fra en straffbar handling som hovedregel skal inndras. I denne sammenheng er regnskapsmateriale viktig i flere sammenhenger. For det første vil regnskapene kunne vise – eller gi opphav til ytterligere undersøkelser omkring – hva som faktisk er utbyttet av straffbare handlinger. Videre vil regnskapsmateriale kunne gi sentrale opplysninger om hvilke verdier som kan inndras, hvor verdiene finnes, hvordan de er finansiert og hva som er deres opprinnelse. Alt dette er viktig for at inndragning skal kunne foretas og for at inndragningsinstituttet skal virke i samsvar med forutsetningene.

Etter vår oppfatning er tilgang til regnskapsmateriale et viktig verktøy for å sikre inndragning i samsvar med lovgivers forutsetninger.

Konsekvenser av redusert oppbevaringstid for strafforfølging av økonomisk kriminalitet

Som nevnt er regnskapsmateriale blant de aller viktigste bevis i økonomiske straffesaker, både i forhold til straffskyld, straffutmåling og inndragning. Dersom oppbevaringstiden reduseres fra ti til fem år, vil dette etter vår oppfatning ha betydelige negative konsekvenser for strafforfølgingen av økonomisk kriminalitet. Vi har en rekke eksempler fra våre saker de senere år hvor straffesaken ville ha vært betydelig annerledes dersom vi hadde hatt en oppbevaringstid på kun fem år. Noen saker ville ikke ha vært avdekket, i andre ville ikke objektiv eller subjektiv skyld ha blitt bevist og i atter andre ville omfanget ha vært redusert. Flere av sakene er blant Økokrims mest medieomtalte.

Dette har særlig sammenheng med to forhold. For det første tar det ofte noe tid fra et straffbart forhold begås til det oppdages. For det andre tar etterforskning av økonomisk kriminalitet gjerne lang tid, noe som ofte har sammenheng med sakenes kompleksitet. I tillegg vil man ofte være nødt til å etterforske saken en stund før man har full oversikt over hvor sentrale bevis kan finne seg. Som en følge av dette vil man ved å redusere oppbevaringstiden fjerne ett av de ”verktøy” man i dag har for å avdekke og strafforfølge økonomisk kriminalitet.

Andre straffbare forhold / organisert kriminalitet

Dersom oppbevaringstiden reduseres til fem år, vil dette ikke bare gå ut over arbeidet mot den økonomiske kriminaliteten. Også i andre saker, herunder i saker som gjelder organisert kriminalitet, gjør de samme forhold seg gjeldende. Det er for øvrig vårt inntrykk at politiet etter hvert har blitt bedre til å nyttiggjøre seg finansiell informasjon, herunder regnskapsmateriale, også i andre typer saker enn økonomisk kriminalitet. Vi mener dette har sammenheng særlig med ansettelse av politirevisorer i politidistriktene samt at man ser nytteverdien nettopp av denne typen informasjon; både i forhold til straffskyld, straffutmåling og inndragning. Denne verdien vil avta dersom oppbevaringstiden reduseres til fem år.

Siden Økokrim også behandler miljøkriminalitet nevnes at også innen dette området har vi erfaring fra saker hvor regnskap eldre enn fem år har vært svært viktig for strafforfølgingen og resultatet av denne.

Regler om foreldelse etter straffelovgivningen

De langt fleste av de straffebud Økokrim har befatning med, har en strafferamme på seks år. Foreldelsesfristen er dermed ti år, jf strl § 67. I brev av 15. januar stilles spørsmålet om foreldelsesfristene bør opprettholdes dersom kravet til oppbevaringstid reduseres.

Etter vår oppfatning bør fristene klart opprettholdes selv om kravet til oppbevaringstid skulle bli redusert. Selv om regnskapsmateriale gir svært viktige bevis for bekjempelse av økonomisk kriminalitet, finnes også andre. Færre forhold vil bli avdekket og irtteført dersom oppbevaringstiden reduseres, men dette bør ikke føre til noen nedkorting av foreldelsesfristene i straffelovgivningen. Det er viktig å kunne strafforfølge de forhold som avdekkes selv etter noe tid, noe som også har en klar side til forebygging og inndragning, jf hva som tidligere er skrevet om dette.

Statistikk

Finansdepartementet ber om at Økokrim søker å fremskaffe relevante tall for saker som forfølges og der overtredelsen ligger mer enn fem år tilbake, og andelen slike saker utgjør av det totale antall som forfølges. Det bes videre om en vurdering av på hvilken måte disse tallene er relevante for å vurdere nytten av kravet til oppbevaringstid.

Den betydning regnskapsmateriale eldre enn fem år har hatt på den enkelte sak, varierer over et stort spekter. Noen ganger er opplysninger fra dette materialet helt avgjørende for at et straffbart forhold i det hele tatt skal bli avdekket, andre ganger ville det likevel ha blitt en straffesak men med negativt eller mindre omfattende resultat, jf hva som tidligere er skrevet om dette. Det har derfor ikke vært mulig å fremskaffe tallmateriale som på en meningsfull måte besvarer Finansdepartementets forespørsel på dette punktet.

Vi nevner imidlertid at det gjerne er i de mest alvorlige sakene at man går så vidt langt tilbake. Det er derfor mulig andelen slike saker er høyere hos Økokrim enn i politidistriktene. Likevel mottar vi stadig signaler fra distriktene om at en redusert oppbevaringstid vil redusere mulighetene for strafforfølgning av økonomisk kriminalitet (og annen kriminalitet).

En eventuell bestemmelse som gir mulighet til å pålegge lengre oppbevaringsplikt i enkelttilfeller

Vi er kjent med at Skattedirektoratet, som et (delvis) alternativ til opprettholdelse av ti års oppbevaringsplikt, har skissert en bestemmelse som gir mulighet til å pålegge lengre enn fem års oppbevaringsplikt i enkelttilfeller hvor det for eksempel er planlagt kontroll eller hvor det foreligger mistanke om unndragelser.

Flere momenter taler etter vår oppfatning imot å anse en slik løsning som noe i nærheten av en erstatning for dagens oppbevaringsplikt.

En slik bestemmelse vil bare ha anvendelse innenfor Skatteetatens forvaltningsområde. Siden økonomisk kriminalitet omfatter mye mer enn skatteunndragelser, vil de aller fleste typer økonomisk kriminalitet ikke berøres av en slik ordning.

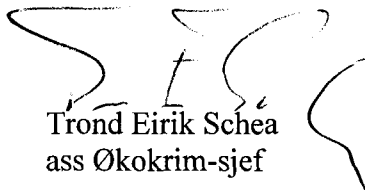
Videre vil en slik bestemmelse kun komme til anvendelse i de tilfeller hvor man allerede har planlagt en kontroll eller der det allerede foreligger mistanke om unndragelser. Siden mistanke om unndragelser som regel først oppstår gjennom kontroll og oppbevaringsplikten blant annet er ment å sikre at unndragelser kan avdekkes også noe tid etter at de er begått, vil bestemmelsen etter vår oppfatning ikke redusere skadevirkningene av redusert oppbevaringstid i særlig grad.

Vi advarer derfor mot å anse den skisserte løsning som en virkningsfull erstatning for dagens oppbevaringsplikt.

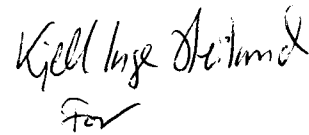
Konklusjon

Økokrim fraråder å redusere oppbevaringsplikten for regnskapsmateriale. Etter vårt skjønn vil dette medføre økt økonomisk kriminalitet. Samtidig vil mulighetene for å strafforfølge slik kriminalitet samt for å inndra utbytte av straffbare handlinger, bli redusert. Dette er en utvikling som ikke er ønskelig, og som også vil innebære et meget uheldig signal i en tid hvor anerkjenelsen av viktigheten av korrekt bokføring, blant annet særlig av kontrollhensyn, ellers er økende.

Med vennlig hilsen

Trond Eirik Schea
ass Økokrim-sjef

Geir Kjetil Finneide
seniorrådgiver

Kopi: Justisdepartementet, Politidirektoratet, riksadvokaten